ክርስትና በኢትዮጵያ ስለ መግባቱ ።

መግቢያ ።

እስከ አሁን ያነበብነው ታሪክ የክርስትና ሃይማኖት በጥንታዊው በሮሜ መንግሥት ውስጥ መስፋፋቱን የሚተርክ ነው ። በሜዲቴራኔ ባሕር ዙሪያ ያሉት አገሮች በሙሉ በሮሜ ቄሣር ሥልጣን ሥር የሚተዳደሩ ነበሩ ።

ክርስትናም በቆስጠንጢኖስ ዘመን የመንግሥት ሃይማኖት ከመሆኑ በፊት ይህ ሃይማኖት በእነዚህ አገሮች ውስጥ በመጠኑ ተሰብኩና ታውቆ ነበር ። ከቆስጠንጢኖስ በኋላም ወንጌል እየተሰበከ መስፋፋቱን ቀጠለ ።

ነገር ግን ክርስትና ጥንት ሥር የሰደደው በሮሜ አገሮች ውስጥ ብቻ አይደለም ። ወደ ብዙዎች ሌሎችም አገሮች ተዳርሶአል ።

በምሥራቅ በኩል የወንጌል መልእክተኞች እስከ ፋርስ እስከ ሕንድ አገርም ደርሰዋል ። ወደ ደቡብም የክርስትና ሃይማኖት በአረብ አገር ተሰብኮ አብያተ ክርስቲያናት ተመሥርተዋል ። ከአረብ አገርም አልፎ የክርስቶስን ወንጌል የሰበኩ ሰዎች ወደ ጥንታዊትዋ ኢትዮጵያም መድረሳቸው ታውቆአል ።

ከዚህ ቀጥለን ክርስትና ወደ ኢትዮጵያ ስለ መድረሱ እናባለን ።

ሀ ፥ ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ ።

ስለ አገሩ ።

ከዚህ በፊት እንደ ሰማነው በሐዋርያት ዘመን አንድ ኢትዮጵያዊ ሰው ለእግዚአብሔር ሊሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጣ ። ይህ ሰው ከወንጌላዊው ፊልጶስ ጋር እንዲገናኝ እግዚአብሔር አደረገ ። ወንጌላዊውም

የክርስቶስን ወንጌል አስተምሮት አሳመነው ። በእጁም ተጠምቆ ኢትዮጵያዊው ደስ ብሎት ወደ አገሩ ተመለሰ ። የሐዋ. ፰ ፥ ፳፯—፴፱ ።

በሐዋርያት ሥራ እንደ ተጻፈ ይህ ሰው ከኢትዮጵያ ንግሥት ዘንድ ከፍተኛ ሹመት ነበረው ። በገንዘብዋ ሁሉ የሠለጠነ ነበር የሚል ቃል ተጽፎለታል ። ዘመናዊ በሆነ አነጋገር የንግሥቲቱ የህንደኬ የገንዘብ ሚኒስትር ነበር ለማለት እንችላለን ።

በዚህ ታሪክ ላይ ኢትዮጵያ የተባለችው አገር በዘመናችን ኢትዮጵያ ተብላ ከምትጠራው አገር ትንሽ የተለየች ሳትሆን አትቀርም ። የታሪክ መርማሪዎች እንደ ገመቱት የህንደኬ አገር በስተ ሰሜን በኩል የኢትዮጵያ አዋሳኝ የነበረች ፣ ፻ባ የተባለችው አገር ትሆናለች ። የመናገሻ ከተማዋም መርዌ ትባል ነበር ።

በዚህ አስተሳሰብ በመጽሐፍ ቅዱስ ኢትዮጵያ የሚለው ስም ከግብፅ በስተ ደቡብ ያለውን አገር ያመለክት ነበር ማለት ነው ።

ኢትዮጵያዊው ወደ አገሩ ከተመለሰ በኋላ ምን ሆነ?

ጃንደረባው ወደ አገሩ ከተመለሰ በኋላ ስለ ክርስቶስ የተማረውን ትምህርት ሌሎችም እንዲሰሙትና እንዲያውቁት ምን ምን እንደ ሠራ አይገልጥልንም ። ከፍተኛ የመንግሥት ሹመት ያለው ሰው እንደ መሆኑ መጠን ግን ሌሎች ስለ አዲሱ እምነት እንዲሰሙ ለማድረግ ችሎአል ብለን ብንገምት ስሕተት አይመስልም ።

ኤቪሴቢዩስ የተባለው በጥንት ዘመን ይኖር የነበር የቤተ ክርስቲያን የታሪክ ጸሐፊ ስለ ጃንደረባው እንዲህ ብሎ ጽፎአል ።

ከፊልጶስ የእግዚአብሔርን ቃል ምሥጢር ከሰሙት አሕዛብ መካከል የመጀመሪያ ሆኖ የተቀበለው እርሱ ነው ። ሐዋርያው በራእይ ተመርቶ አስተማረው ። እርሱም ከትልቁ ዓለም የመጀመሪያ የእምነት ፍሬ ሆኖ ወደ አገሩ ተመልሶ ፣ ስለ እግዚአብሔር እውቀት ፣ መድኃኒታችንም ለደኅንነታችን ሲል በመከከላችን ሞደ

ሩን ተናግሮአል ይባላል ። ስለዚህ ፥ ኢትዮጵያ እጆች
ዋን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች የሚለው ትንቢት
በእርሱ አማካይነት ፍጻሜ አግኝቶአል ለማለት ይቻ
ላል ።

ከፍ ብለን እንዳመለከትነው ግን በጃንደረባው
ምስክርነት ወይም ስብከት ምን ያህል ሰው እንዳመነ
ታሪክ ስለማይገልጥልን ለማወቅ አልተቻለም ።

በጥንታዊትዋ ኢትዮጵያ ከሐዋርያት ዘመን ጀምሮ
እስከ አራተኛው መቶ ዘመን ድረስ ይነግሡ የነበር
ነገሥታት አረማውያን እንደ ነበሩ ለማረጋገጥ ተች
ሎአል ።

ለ ፥ ስለ እክሱም መንግሥት ሃይማኖት ክርስትና ከመ
ግባቱ በፊት ።

የአክሱም መንግሥት እንደ ዛሬይቱ ኢትዮጵያ ሰፊ
አልነበረም ። በአክሱም አካባቢ ያሉትን ክፍለ አገ
ሮች ብቻ ያቀፈ ነበር ። መናገሻ ከተማውም እስከ
ዛሬ ድረስ ታዋቂነት ያላት አክሱም ናት ። ነገሥታት
ዋም በዘመናቸው ስመ ጥሩዎችና ገናናዎች ነበሩ ።

ከፍ ብለን እንደ ጻፍነው እስከ አራተኛው መቶ
ዘመን ድረስ አረመኔዎች ሆነው ልዩ ልዩ አማልክ
ትን ያመልኩ ነበር ። በአባብ ያመልኩ ነበር ፥ እንዲ
ሁም የጨረቃ ፥ የፀሐይ ፥ የምድርም እያሉ ልዩ ልዩ
አማልክትን በመጥቀስ ይሰግዱላቸው ነበር ። በጥንታ
ውያን የድንጋይ ሐውልቶች ላይ የተገኙ ጽሑፎች ለዚህ
ነገር ማስረጃ ሊሆኑ ይችላሉ ።

ከዚህ ሌላ ክርስትና በኢትዮጵያ ከመግባቱ በፊት
የአይሁድ ሃይማኖት አልፎ አልፎ ታውቆ እንደ ነበር
ለማመን የሚቻል ይመስላል ። ይህ እንዴት ሊሆን ቻለ?
ቢባል የኢትዮጵያ ሕዝብ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ከአ
ይሁድ ጋር ግንኙነት በማድረጉ ነው ብንል ከእውነት
የራቀ አይሆንም ።

እንደ ኢትዮጵያ አፈ ታሪክ የሆነ እንደ ሆነ ንጉ
ሥት አዜብ ከኢትዮጵያ ተነሥታ ንጉሥ ሰሎሞንን
ለመጐብኘት ወደ ኢየሩሳሌም ተጓዘች ። ከእርሱም

ልጅ መለደች ። ልጁም ምኒልክ ተባለ ። እርሱም ካደገ በኋላ አባቱን ሰሎሞንን ሊያየው ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ ። ተመልሶም ሲመጣ ታቦትን ፥ እንዲሁም የአይሁድ ሃይማኖት መምህራንን ይዘ መጣ ። እነርሱም ለኢትዮጵያ ሕዝብ የአይሁድን ወይም የአሪትን ትምህርት ያስተምሩ ጀመር ።

የአሪት ትምህርት በኢትዮጵያ ሊገባ የቻለው በዚህ አኳኋን ነው ይባላል ።

የዘመናችን የታሪክ መርማሪዎች ከዚህ የተለየ ውን አስተያየት ያቀርባሉ ። ከጥንት ዘመን ጀምሮ በደቡብ ግብጽ አገር ፥ እንዲሁም በደቡብ አረብ ውስጥ አይሁድ ይኖሩ እንደ ነበረ ታውቆአል ። ይህም ሲሆን የኢትዮጵያ ሕዝብ አንዳንድ የአይሁድን ሃይማኖት ልማድ ሊለምድ የቻለው ከእነዚህ አይሁድ ጋር በተደረገው መተዋወቅና ግንኙነት ሳይሆን አይቀርም ብለው አስበዋል ።

ያም ሆነ ይህ እስከ ዛሬ በኢትዮጵያ ውስጥ ከብሉይ ኪዳን ዘመን ወይም ከአሪት የተገኙ አንዳንድ ልማዶች ሲሠራባቸው መቆየታቸው ታውቆአል ።

ሐ ፥ የአክሱም መንግሥት ክርስቲያን ሆነ ።

ክርስትና በኢትዮጵያ ከመግባቱ በፊት በሰፊውም ባይሆን አልፎ አልፎ የአሪት ሃይማኖት መታወቁ ቢታመንበትም የአክሱም ነገሥታት አረማውያን መሆናቸው ግልጽ ነው ። በአራተኛው መቶ ዘመን መጀመሪያ ላይ ዙፋኑን ወርሶ ይገዛ የነበረው ኢዛና ወይም ኣዛ ርሃ የተባለው ንጉሥ ነው ። ከዘመነ መንግሥቱ የመጀመሪያው ክፍል የተገኙት የሐውልት ቅርጾች እንደሚያስረዱን አረማዊ ነበር ። ራሱን ፥ "የመሕርም ልጅ እያለ ይጠራ ነበር ። "መሕርም" የሚለው ቃል የጨረቃ አምላክ የሚጠራበት ስም ነበር ። "የመሕርም ልጅ" ማለቱም በዚያን ጊዜ በጨረቃ ማምለኩን ያሳያል ።

በ፫፻፵፬ ዓ. ም. ገደማ ግን ኢዛና ሃይማኖቱን እንደ ለወጠ ለማረጋገጥ ተችሎአል ። ከዘመነ መንግሥቱ የመጨረሻው ክፍል የተገኙት የሐውልት ቅርጾች እን

ደሚያሳዩን ፥ የመሕርም ልጅ መባልን ትቶ ፥ የሰማይ ንና የምድርን ጌታ የእግዚአብሔርን ስም ይጠቅሳል ። ይህም አረመኔነትን ትቶ እውነተኛውን አምላክ እስከ ማምለክ መድረሱን ያሳያል ።

ለዚህም ተጨማሪ ማስረጃ የሚሆነው የመስቀል ምልክት ነው ። በዘመነ መንግሥቱ መጀመሪያ ላይ በሐ ውልቶችና በገንዘቦች ላይ ያስቀረጸው ምልክት አረማ ዊነቱን የሚገልጥ የጨረቃ ምልክት ሲሆን በመጨ ረሻው የክርስቲያን ምልክት በሆነ በመስቀል ተተካ ።

ስለዚህ ክርስትና በኢትዮጵያ የገባው በንጉሥ ኢዛና ዘመነ መንግሥት መሆኑ ተደርሶበታል ። ይህም የሆነው በ፫፻፴ ዓ. ም. ገደማ ነው ተብሎ ተገምቶ አል ።

ከዚህም ጋር የኢትዮጵያ አፈ ታሪክ ሊስማማ ይች ላል ።

ሙ ፥ የፍሬምናጦስና የአድስዮስ ታሪክ ።

በኢትዮጵያ የታሪክ መጻሕፍት ላይ እንደምናነ በው የክርስትና [illegible] ታሪክ በአጭሩ ቀጥሎ እንደ ቀረበ ነው ።

<u>መሮጵዮስ</u> የሚባል የግሪክ አገር ነጋዴ ነበር ። በመርከብ ከሌሎች መርከበኞች ጋር ለንግድ ወደ ሕንድ አገር ለመድረስ ተነሣ ። እነርሱም በመንገድ ላይ በኤ ርትራ ባሕር ወደብ ገብተው ትንሽ እንደ ቆዩ ጠላት ተነሥቶባቸው ከሁለት ልጆች በስተቀር ሁሉንም ገደሉ ። የእነሩ ሕዝብ ለመጣቶቹ አዝነው በሕይወት እንዲኖሩ ፈቀዱላቸው ።

ልጆቹ ክርስቲያኖች ናቸው ። የአንዱ ስም ፍሬ ምናጦስ ፥ የሁለተኛውም አድስዮስ ነው ። ሁለቱም ወደ አክሱም ንጉሥ ተወሰዱ ። ይህ ከሆነ በኋላ ግን ብዙ ጊዜ ሳያልፍ ንጉሡ ሞተ ። ንግሥትም የመንግ ሥት ሥራ ከባድ ሆኖባት አልጋ ወራሽ እስኪያድግ ድረስ ፍሬምናጦስና አድስዮስ በአገር ቆይተው መን ግሥትን በማስተዳደር እንዲረዱአት ለመነቻቸው ። እነርሱም ለዚህ ነገር ፈቃደኞች ሆነው ሥራቸውን ጀመሩ ።

በዚህ መካከል በተለይ ፍሬምናጦስ የኢትዮጵያን ሕዝብ በክርስትና ሃይማኖት የማስተማር ጥሪ ተሰማው ። ስለ ክርስቶስም መመስከርን ጀመረ ። አልጋ ወራሽም ክርስቲያን ሆነ ።

ጊዜ ካለፈ በኋላ ፍሬምናጦስ የክርስትና ሃይማኖት በበለጠ እንዲስፋፋ በማለት ከኢትዮጵያ ተነሥቶ ወደ እስክንድሪያ ተጉዞ በዘመኑ የእስክንድሪያ ጳጳስ የነበረውን አትናቴዎስን ፈልጎ ለኢትዮጵያ ጳጳስ እንዲሾምላት ለመነው ። አትናቴዎስም በጉዳዩ ፍሬምናጦስን ካነጋገረ በኋላ ከእርሱ የተሻለ የለም በማለት የኢትዮጵያ የመጀመሪያ ጳጳስ እንዲሆን መርቆት ወደ ኢትዮጵያ መልሶ ላከው ።

ፍሬምናጦስም ለተጠራው ከፍተኛ አገልግሎት ፈቃደኛ ሆኖ ክርስትናን በኢትዮጵያ ለማስፋፋት ወደ አገሩ ተመልሶ መጣ ። ስብከቱንም ማስተማሩንም ቀጠለ ።

በኢትዮጵያ ታሪክ አባ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን ተብሎ ተሰይሞአል ። ትርጒሙም ብርሃንን የገለጠ የሰላም አባት የሚል ነው ።

አልጋ ወራሽ ካደገ በኋላ በንግሥት ፈቃድ ወደ አገሩ ለመመለስ ይችል ነበር ። ነገር ግን አልተመለሰም ። የወንጌል ሥራ ጥሪ ተሰምቶት በኢትዮጵያ ውስጥ መኖርን መረጠ ። አድስዮስ ግን ወደ አገሩ ተመልሶ ገባ ።

ከፍ ብሎ በአጭሩ የተጠቀሰው ታሪክ አፈ ታሪክ ቢሆንም ትክክለኛ ነገር እንደሚኖርበት ይታመናል። ፍሬምናጦስ በ፫፻፶፯ ዓ.ም. ገደማ በእርግጥ ጳጳስ እንደ ነበር በሌላ በታሪክ ማስረጃ ለማረጋገጥ ተችሎአል ።

ሠ ፡ ክርስትና እየተስፋፋ ሄደ ።

ፍሬምናጦስ ካረፈ በኋላ ሚናስ የተባለው ሰው የኢትዮጵያ ጳጳስ እንዲሆን ተመረቀ ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ አቡን ተብሎ የሚጠራው የቤተ ክርስቲያኒቱ መሪ ዘወትር ከግብጽ አገር ቤተ ክርስቲያን ይመጣ ነበር ። ይህም እስከ ዘመናችን ድረስ የቆየ ልማድ ሆነ።

እንደ አውሮጳ አቈጣጠር በ፲፱፻፶፭ ዓ. ም. ግን የኢትዮጵያ አርትዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በትውልዱ ኢትዮጵያዊ የሆነውን የራስዋን አቡን አገኘች ።

በተረፈ ፥ ከፍሬምናጦስ ዘመን በኋላ ስለ ሆነው ታሪክ ብዙ እውቀት የለንም ። በአገር ውስጥ የእግዚአብሔር ቃል እየተስፋፋ መሄዱን ለማመን እንችላለን ። የኢትዮጵያ ታሪክ እንደሚተርከው ተሰዓቱ ቅዱሳን ወይም ዘጠኙ ቅዱሳን ተብለው የተሰየሙ መነኰሳት ከሶርያና ከሌሎችም አገሮች መጥተው የወንጌልን ስብከት ቀጠሉ ። አብያተ ክርስቲያናትም ተሠሩ ። ከዚህም ሌላ መጽሐፍ ቅዱስ በሙሉ ወደ ዘመኑ ቋንቋ ወደ ግዕዝ ተተረጐመ ።

መጽሐፍ ቅዱስ በአገሩ ቋንቋ ተጽፎ መገኘቱ ለምዕመናን ከፍ ያለ ጥቅም እንደ ሰጠ ያለ ጥርጥር ለማመን እንችላለን ። ይህ ታላቅ ሥራ በምን ጊዜ እንደ ተጀመረ ፥ ከናዳሜም የደረሰው በምን ጊዜ እንደ ሆነ በትክክል ለማወቅ አልተቻለም ። ሆኖም በ፭፻ እና በ፮፻ ዓ.ም. መካከል የተፈጸመ ሥራ ነው ተብሎ ታስቦአል ። ይህም ሲሆን የግዕዝ መጽሐፍ ቅዱስ ረጅም ዕድሜ ያለው መሆኑ ታውቆአታል ።

በዚህ መጽሐፍ አማካይነት ፥ እንዲሁም በክርስቲያናች ስብከትና ምስክርነት ቀስ በቀስ የክርስትና ሃይማኖት በአገር ውስጥ እየተስፋፋ ሄደ ። በዘመን ብዛትም የክርስቲያን አገር ወደ መባል ተለወጠ ።

ጥያቄዎች ።

፩. በሐዋርያት ሥራ በምዕራፍ ፰ የተጠቀሰው ኢትዮጵያዊ የመጣበት አገር የትኛው ይሆናል?

፪. ክርስትና በኢትዮጵያ ከመግባቱ በፊት የሕዝቡ አምልኮ እንዴት ነበር ?

፫. ክርስትና በኢትዮጵያ የገባው በማን ዘመን መንግሥት ነው?

፬. ንጉሡ ክርስቲያን የሆነው በስንት ዓመተ ምሕረት ገደማ ይሆናል ?

፭. ፍሬምናጦስ በኢትዮጵያ ታሪክ ማን ተባለ ?

፮. በኢትዮጵያ ታሪክ ተሰዓቱ ቅዱሳን እንዴት ያሉ ሰዎች ነበሩ ?

፯. የጥንቱ የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበት ቋንቋ የትኛው ነው?

፰. ንባብ የሚችሉት ምዕመናን ሁሉ በሚያውቁት ቋንቋ መጽሐፍ ቅዱስን ማንበብ እንዴት ያለ ጥቅም ይሰጣቸዋል ?

ምዕራፍ አሥራ አንድ ።

የሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን ሥርዓትና እምነት።

የክርስቶስ ሐዋርያት ንጹሕ የሆነውን የእግዚአ ብሔርን ቃል እያስተማሩ ሰውን ወደ እምነት በመ ምራት በየስፍራው አብያተ ክርስቲያናትን ይመሠርቱ ነበር ። እነዚህም አብያተ ክርስቲያናት ስሕተት በሌለ በት በሐዋርያት ትምህርት ላይ የተመሠረቱ ስለ ሆኑ እምነታቸውም ሆነ ሥርዓታቸው በእኛም ዘመን ላለ ችው ቤተ ክርስቲያን አብነትና ምሳሌ ሊሆን ይች ላል ።

ስለዚህ የቤተ ክርስቲያናችን እምነትና ሥርዓት እንዴት ቢሆን ይሻላል ብለን ብንጠይቅ ከሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን ብንማር ከስሕተት ያስጠብቃል ።

የሐዋርያት ዘመን ካለፈ በኋላ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በአንዳንድ ነገር ከሐዋርያት ንጹሕ ትምህርት እየራቁ ስለ ሄዱ የተሳሳቱበት ነገር አይጠፋም ። ስለ ዚህ በትምህርት ወይም በቤተ ክርስቲያን አመራር በኩል ከስሕተት እንድንጠበቅ የአዲስ ኪዳንን መምሪያ መከተል በጣም አስፈላጊአችን ነው ።

አስቀድመን ቤተ ክርስቲያንን ስለ ማገልገል አዲስ ኪዳን የሚናገረውን እንመልከት ።

ለምዕመናን ሁሉ የጸጋ ስጦታ ተሰጥቶአል ።

ለቤተ ክርስቲያን ዕድገት አገልግሎትን ሊያበረ ክት የሚችል ማን ነው? የሐዋርያትን ትምህርት መሠ ረት በማድረግ— ክርስቲያን ሁሉ ቤተ ክርስቲያንን ለማ

ጠንከርና ለማስፋፋት የሚያበረክተው አገልግሎት አለው ብለን እንመልሳለን ። ሐዋርያው ጴጥሮስ ፥ እያንዳንዳችሁ የጸጋን ስጦታ እንደ ተቀበላችሁ መጠን በዚያው ጸጋ እርስ በርሳችሁ አገልግሉ ብሎ ጽፎአል ። ፩ ጴጥ. ፬ ፥ ፲ ።

ክርስቲያን ሁሉ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ የተቀበለ እንደ መሆኑ መጠን ከዚህ መንፈስ የጸጋን ስጦታ አግኝቶአል ። ይህም የቤተ ክርስቲያንን ሥራ ለማስፋፋት የሚያስችል ስጦታ ነው ። እንደ ስጦታው የሚሰብክ ፥ የሚያስተምር ፥ የሚመክር ፥ የሚዘምር ፥ የሚጸልይ ፥ በጉ ልበቱም በገንዘቡም ወይም በማንኛውም በሌላ መን ገድ የሚረዳ ሰው አለ ። ስለዚህ ክርስቲያን ሁሉ እግዚአብሔር እንደ ሰጠው መጠን የእግዚአብሔር ቃል እንዲስፋፋ ማገልገል አለበት ። ክርስቲያን ሁሉ የቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ነው ።

ከሐዋርያት ዘመን ጀምሮ ግን ልዩ የአገልግሎት ጥሪ የደረሳቸው ሰዎች እንደሚኖሩ በአዲስ ኪዳን ለመመልከት እንችላለን ። ከዚህ ቀጥለን ዋና ዋናዎቹን እንጠቅሳለን ።

ሀ ፥ ሐዋርያት ።

ሐዋርያት በሚለው ስም ይጠሩ የነበር ክርስቶስ የጠራቸው ፥ ከእርሱም ጋር እየተመላለሱ ያደረገውን ሁሉ በዓይናቸው ያዩ ፥ የተናገረውን በጆሮአቸው የሰሙ ደቀ መዛሙርቱ ናቸው ። ከእነርሱም ሌላ ጳውሎስ ልዩ በሆነ መንገድ ከጌታ ኢየሱስ ጋር ተገናኝ ። ቃሉም ልዩ በሆነ አገላለጥ የተገለጠለት በመሆኑ ሐዋርያ ተብሎ ሊጠራ ቻለ ። ሮሜ ፩ ፥ ፩ ። ሐዋርያ የሚለው ስም ይህን ለመሰለ ሰው ብቻ የተሰጠ ነው ። ስለዚህ እኛ ባለንበት ዘመን በእግዚአብሔር ቃል የሚያገለግሉ ሐዋርያት አይባሉም ።

ሐዋርያት የእግዚአብሔርን ቃል እንዲሰብኩና እንዲያስተምሩ የተጠሩ ነበሩ ። ማቴ. ፳፰ ፥ ፲፱—፳ ። የሐዋ. ፮ ፥ ፪—፬ ።

ለ ፡ ነቢያት ።

ነቢያት ከመንፈስ ቅዱስ የተገለጠላቸውን የእ ግዚአብሔርን ቃል ወይም መልእክት ይናገሩ ነበር። የሐዋ. ፲፭ ፡ ፳፰ ፤ ፳፩ ፡ ፲ — ፲፭ ። ነቢያት ቢባሉም ግን ሰዎች ናቸውና ሊሳሳቱ ይችላሉ ። ከዚህም የተነሣ ሐዋርያው ጳውሎስ እንደ ጻፈው ሁሉ ምዕመናን ከነ ቢዩ የሚሰሙት ነገር ትክክለኛ እንደ ሆነ መለየት ያስፈልጋቸዋል ። ይህም ማለት ነቢይ የተባለው ሰው ክርስቶስና ሐዋርያት የብሉይ ኪዳን ነቢያትም ከተና ገሩት የተለየውን ነገር ሲናገር የተገኘ እንደ ሆነ መልእክቱን ከመንፈስ ቅዱስ እንዳልተቀበለው ይታ ወቅበታል ። ፩ ቆሮ. ፲፬ ፡ ፳፱ ።

ለክርስቲያን ዓይነተኛው መመሪያ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ነው ። ግንም ሰው የሚናገር ቢሆን እንደ እግዚአብሔር ቃል ይናገር እንደ ተባለ ፡— መል እክት አለኝ የሚል ሰው ቢኖር ምዕመናን በእግዚአ ብሔር ቃል ተመርተው ሊመረምሩት ያስፈልጋቸዋል። ፩ ጴጥ. ፬ ፡ ፲፩ ።

ሐ ፡ አስተማሪዎች ።

አስተማሪዎች የእግዚአብሔርን ቃል የሚያስተ ምሩ ናቸው ። በስብከት ብቻ ሳይሆን በትምህርት መልክ የቃሉን ምሥጢር አብራርተው የሚገልጡ ናቸው ። ፩ ቆሮ. ፲፪ ፡ ፳፰ ። ሮሜ ፲፪ ፡ ፯ ።

መ ፡ ወንጌልን ሰባኪዎች ።

በሕዝብ መካከል እየተዘዋወሩ ፡ ወንጌል ወዳል ደረሰበት አገር እየደረሱ ቃለ እግዚአብሔርን የሚሰ ብኩ ሰዎች ናቸው ። በዚህ ነገር ወንጌላውያን ከሐዋ ርያት ጋር ሊመሳሰሉ ይችላሉ ። ኤፌ. ፬ ፡ ፲፩ ። ፪ ጢሞ . ፬ ፡ ፭ ። የሐዋ. ፳፩ ፡ ፰ ።

ሠ ፥ ሽማግሌዎች ።

ሐዋርያት በየስፍራው ወንጌልን በመስበክ አብያተ ክርስቲያናትን ከመሠረቱ በኋላ ሽማግሌዎችን እንደ ሾሙላቸው በታሪኩ ተጽፎአል ። የሐዋ. ፲፬ ፥ ፳፫ ። የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች በግሪክ ቋንቋ ጵሬስቢቴሮስ ወይም ኤጲስቆጶስ ይባላል ። ይህ የስም ልዩነት ብቻ ነው ። ሁለቱም ስሞች የሚያመለክቱት የቤተ ክርስቲያንን የሽማግሌ አገልግሎት ነው ። ኤጲስቆጶስ ማለት በኃላፊነት አንድ ሥራ የሚመለከት ወይም የሚቈጣጠር ማለት ነው ። ሁለቱን ቃላት በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ተጠቅሰው ልናገኛቸው እንችላለን ። የሐዋ. ፳ ፥ ፲፯ ። ፩ ጴጥ. ፭ ፥ ፩ ። ፊል. ፩ ፥ ፩ ። ፩ ጢሞ. ፫ ፥ ፩ ።

የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ ኃላፊነት በቃል በሥራም ምዕመናንን እግዚአብሔር በሚወደው መንገድ በመምራት ነው ። ከስሕተት እንዲጠበቁ ፥ በመልካም ነገር ሁሉ እንዲጐለምሱ የማደፋፈርና የመምከር ኃላፊነት አለበት ። ፩ ጴጥ. ፭ ፥ ፩—፭ ። ፩ ጢሞ. ፫ ፥ ፩—፯ ። ማብራሪያ ። የሐዋርያት ዘመን ካለፈ በኋላ በቤተ ክርስቲያን መሪነት ጳጳሳትን መሾም የተለመደ ሆነ ። በዘመን ብዛት ጵጵስና ከፍተኛ ሹመት ሆነ ። ብዙ ጊዜም ለቤተ ክርስቲያን አገልጋይ የማይገባ ሥጋዊ ሥልጣንና ኃይል ተሰጠው ለማለት ያስደፍራል ። በሐዋርያት ዘመን የጳጳሳት ሹመት በቤተ ክርስቲያን አልነበረም ። ከታሪክ ሂደት ጋር የመጣ ነገር ነው ።

ረ ፥ ዲያቆናት ።

ዲያቆን ማለት አገልጋይ ማለት ነው ። በሐዋርያት ቤተ ክርስቲያን ማኅበረ ምዕመናን በዲቁና የሚያገለግሉ ወንዶችና ሴቶች ነበሩ ። የተቸገሩትን በመርዳት ፥ ያዘኑትን በማጽናናት ፥ በሚቻላቸው ሁሉ ቤተ ክርስቲያን እንድትስፋፋና የሚፈለግባትን ሁሉ እንድትፈጽም አገልግሎታቸውን ያበረከቱ ነበር ። ፩ ጢሞ. ፫ ፥ ፰—፲፫ ። ሮሜ ፲፮ ፥ ፩ ። የሐዋ. ፮ ፥ ፩—፮ ።

ከፍ ብሎ ከተጠቀሱት የቤተ ክርስቲያን አገል ጋዮች ሌላ በሐዋርያት መልእክቶች ተጠቅሰው የሚ ገኙት ብዙዎች አሉ ። ፩ ቆሮ. ፲፪ ። መንፈስ ቅዱስ ለእያንዳንዱ እንደ ሰጠው መጠን ለቤተ ክርስቲያን እድገት ሲል እንዲያገለግል የእግዚአብሔር ፈቃድ ነው ።

የእግዚአብሔርን ቃል ለሰው ለማስተማር ፣ ቤተ ክርስቲያንንም በሥርዐት ለመምራት ግን በጣም አስፈ ላጊዎች የሆኑት ከፍ ብለን በዝርዝር የጠቀስናቸው አገልግሎቶች ናቸው ። እስከ ዛሬም የሐዋርያትን ቤተ ክርስቲያን አብነት በመከተል በየቤተ ክርስቲያኑ የእግዚ አብሔርን ቃል የሚያስተምሩ ፣ በዲቁናም የሚያገለግሉ ሰዎች እንዲኖሩ እናደርጋለን ።

የጥንት ቤተ ክርስቲያን የጸሎት ሥርዓት ።

አንድነታቸው ።

የጥንት ዘመን ክርስቲያኖች እንደ አንድ ቤተ ሰብ በመሆን የዘርን ፣ የኅብረተሰብን ደረጃ ወይም የእውቀትን ልዩነት ሳይመለከቱ በፍቅር አንድነታቸ ውን ይገልጡ ነበር ። ይህም ጥሩ ኅብረት ባላመኑት ሰዎች መካከል ሳያስመሰግናቸው አልቀረም ። በፍ ቅር የተሳሰሩት በአንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ያመኑ ከእርሱ ደኅንነትን የተቀበሉ በመሆናቸው ነው ።

በሐዋርያት ዘመን የነበሩት ምዕመናን በፍቅር የሚተሳሰቡና የሚረዳዱ ስለ ሆኑ ሕዝቡ ሁሉ ተደሰ ተባቸው ። በሰው ሁሉ ፊትም ሞገስ ነበራቸው ። ከዕ ለት ወደ ዕለትም አዲሶች ምዕመናን ለቤተ ክርስቲ ያን ይጨመሩ ነበር ። የሐዋ. ፪ ፣ ፵፫—፵፯ ።

ጥምቀትና የጸሎት ስብሰባ ።

ለቤተ ክርስቲያን የተጨመሩት የቅዱስ ጥምቀ ትን ጸጋ በመቀበል ነበር ። እሑድ እሑድም መዝሙር ለመዘመር ፣ ቃሉንም ለመስማት ፣ ጸሎትም ለማድረግ ይሰበሰቡ ነበር ።

ቅዱስ ቊርባን ።

ቅዱስ ቊርባንንም በመካፈል እንድነታቸውን ያጸኑ ነበር ። ምናልባት ደግሞ ከክርስቲያኖች አንዱ በሕመም ምክንያት ወደ ጸሎት ቤት ወይም ወደ ቤተ ክርስቲያን ሊመጣ ያልቻለ እንደ ሆነ ጎብስቱንና ወይኑን ወደ ቤቱ እየወሰዱ ያቊርቡት ነበር ። ክርስቲያኑም ምናልባት እስረኛ ቢሆን የሚቻል ከሆነ በእስር ቤት ቅዱስ ቊርባንን እንዲቀበል ያደርጉ ነበር ።

የቅዱስ ቊርባን ተካፋይ ለመሆን አስቀድሞ የተጠመቀ መሆን ያስፈልጋል ። ያልተጠመቁ የክርስትና ሃይማኖት ተማሪዎች ግን የእግዚአብሔርን ቃል ለመስማት የጸሎትም ተካፋይ ለመሆን ከሌሎች ምዕመናን ጋር ይሰበሰቡ ነበር ።

የጸሎት ቦታቸው ።

በመጀመሪያ ያመኑት ሰዎች አይሁድ እንደ መሆናቸው መጠን እግዚአብሔርን ለመለመን በኢየሩሳሌም ወደ ቤተ መቅደስ ይሰበሰቡ ነበር ። ከዚህም ሌላ ግን በሰው ቤት እግዚአብሔርን ለመለመንና ለማመስገን በየጊዜው መሰብሰባቸው አልቀረም ። ከሐዋርያት ዘመን በኋላም ማኅበረ ምዕመናን የመሰብሰቢያ ቦታ የሚሆን ቤተ ክርስቲያን ከመሥራታቸው በፊት በክርስቲያኖች የመኖሪያ ቤቶች እየተሰበሰቡ ይጸልዩ ነበር ።

የቤተ ክርስቲያን ተግሣጽ ።

ክርስቲያን ኃጢአት በመሥራቱ ምናልባት የክርስቲያንን ስም ሲያስነቅፍ የተገኘ እንደሆነ ለጊዜው ከቅዱስ ቊርባን አንድነት ይወገዳል ። ቢሆንም ቃሉን ለመስማት ወደ ጸሎት ለመምጣት ፈቃድ አለው ። ስሕተቱም ታይቶት ንስሐ ለመግባት ከፈለገ ክርስቲያን ወንድሞቹና እኅቶቹ ጸሎት ያደርጉለታል ።

ቄስ በሌለበት ሽማግሌና ዲያቆን ይረዳ ነበር ።

በዘመን ብዛት ጳጳሳትና ካህናት ለቤተ ክርስቲ ያን አገልግሎት ተመደቡ ። ይህ ከመሆኑ በፊት ግን በጥምቀትና ቅዱስ ቊርባንን በማቅረብ ምዕመናንን ያገለግሉ የነበር ሽማግሌዎችና ዲያቆናት ናቸው ። በተለ ይም አብያተ ክርስቲያናት በጣም የበዙ ከሆኑ በኋላ ብዙውን ጊዜ ዲያቆናት ወይም ሽማግሌዎች ቅዱስ ቊርባንን በመስጠት ይረዱ ነበር ። በኋላ ግን ፥ ይህ መሆን የለበትም በማለት የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የቅዱስ ቊርባንን አገልግሎት ለጳጳሳት ወይም ለቄስ ሰጡ ።

LAPSLEY / BROOKS FOUNDATION, IN
1701 N. GREENVILLE AVE. ST. 810
RICHARDSON, TEXAS 75081, USA

ጥያቄዎች ።

፩. በመሠረቱ ቤተ ክርስቲያንን ለማገልገል የሚ ችል ማን ነው?

፪. ክርስቲያንን ለመንፈሳዊ አገልግሎት የሚያስች ለው ምንድር ነው?

፫. ሐዋርያት እየተባሉ ይጠሩ የነበር ሰዎች እንዴት ያሉ ነበሩ?

፬. በቤተ ክርስቲያን የሽማግሌ ኃላፊነት እንዴት ነው?

፭. በቤተ ክርስቲያን የዲያቆን ኃላፊነት እንዴት ነው?

፮. በአዲስ ኪዳን ኤጲስቆጶስ የሚለው ቃል ማንን ያመለክታል ?

፯. የጥንት ቤተ ክርስቲያን ምዕመናን የጸሎት ሥር ዓት እንዴት ነበር ?

፰. በሐዋ ፳ ፥ ፳፰ ጳጳሳት የተባሉት ሰዎች በቤተ ክር ስቲያን እንዴት ያለ አገልግሎት ነበራቸው ?

፱. ጳጳስ የሚለው ቃል በዘመን ብዛት ትርጕሙን ለውጠታል ማለት የምንችለው ከምን የተነሣ ነው ?

ምዕራፍ አሥራ ሁለት ።

የስሕተት ትምህርቶች ።

ሀ ፡ የስሕተት ትምህርቶች በሐዋርያት ዘመን ።

ግኑሲስ የሚሉት የተሳሳተ እውቀት ።

በሐዋርያት ዘመን ፡ እውቀት አለን ፡ አዋቂዎች እኛ ነን እያሉ በከንቱ የሚመኩ ሰዎች ነበሩ ። እውቀት ለሚለው ቃል አነርሱ በቋንቋቸው ግኑሲስ ይላሉ። ስለዚህ የግኑሲስ ወይም በእንግሊዝኛ አነጋገር የግኖስቲሲዝም ተከታዮች ናቸው እንላለን ።

ነገር ግን ፡ እውቀት አለን እያሉ ሲመኩ የሐሰትን ትምህርት ያስተምሩ ነበር ።

እነዚህ ከእውነት የራቁ ትምህርቶች ቀጥሎ እንደ ተዘረዘሩ ናቸው ።

፩. ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋ አልመጣም ፡ ማለት እውነተኛ ሰው አይደለም ይሉ ነበር ። ሐዋርያው ዮሐንስ ግን ይህ ትምህርታቸው ከእግዚአብሔር ያልመጣ ፡ ክርስቶስንም የሚቃወም መሆኑን በግልጽ አስተምሮናል ። ፩ ዮሐ. ፬ ፡ ፫ ። ፪. ዮሐ. ፯ ።

፪. ሙታን በሥጋ አይነሡም ይሉ ነበር ። ትንሣኤ ከዚህ በፊት የሆነ ፡ የተፈጸመ ነገር ነው እያሉ ያስተምሩ ነበር ። የሙታን ትንሣኤ አለ ቢባል መንፈሳዊ ትንሣኤ ብቻ ነው እንጂ በሥጋ መነሣት የሚሆን አይደለም ማለታቸው ነው ። ፪ ጢሞ. ፪ ፡ ፲፰ ። ሐዋርያው ጳውሎስ ይህንን ትምህርት በመቃወም ሙታን በሥጋ እንደሚነሡ በግልጽ ጽፎአል ። ፩ ቆሮ. ፲፭ ፡ ፲፪—፶ ።

፫. መላእክት ሰውን ከአምላክ ጋር የሚያገናኙ አማላጆች ናቸው ። ስለዚህ ለመላእክት መስገድ ያስፈልጋል ይሉ ነበር ። ይህም ስሕተት ነው ። ቈላ. ፪ ፡ ፲፰ ይመልከቱ ።

፬. ከአይሁድ ሃይማኖት አንዳንድ ነጥቦችን እየጨመሩ ፡ ለክርስቲያን ያልተፈቀደ ምግብ አለ ፤

እንደ ብሉይ ኪዳን ሥርዓትም ቅዳሜን ማክበር አለበት ፤ እንዲሁም በሙሴ የተሰጡትን ሌሎችንም በዓላት ክርስቲያን ሊጠብቃቸው ያስፈልጋል እያሉ ያስተምሩ ነበር ።

ሐዋርያው ጳውሎስ ለዚህ መልስ ሲሰጥ ፥ ክር ሲቲያን ከዚህ ሁሉ ነፃ ነው ብሎአል ። ስለዚህ የግኑ ሲስ ሰዎች የሚሉት ሐሰት ነው ። ቈላ. ፪ ፥ ፲፮—፲፯ ። በተለይም ስለ ምግብ ዓይነት ብናስብ ሐዋርያው እንዳስተማረን እግዚአብሔር የፈጠረው ነገር ሁሉ መልካም ነውና በምስጋና ቢቀበሉት ክርስቲያኖች ሊበሉት ይችላሉ ። ርኵስ የተባለ ምግብ የለም ። ፩ ጢሞ. ፬ ፥ ፫—፭ ።

፭. ክርስቲያን ከሕግ ነጻ ስለ ሆነ በፈለገው መን ገድ ሁሉ ሥጋውን ለማስደሰት ይችላል ፥ የሚከ ለክለው ምንም ነገር የለም በማለት በርኵስ ፍት ወት እየተቃጠሉ ለዝሙትና ይህን ለመሳሰለ ውርደት ራሳቸውን አሳልፈው የሰጡ ሰዎች በመ ካከላቸው ነበሩ ። ውኃና ምግብ ለሰውነት አስ ፈላጊ እንደ ሆነ ሁሉ ሥጋን ለማርካት የወንድና የሴት ግንኙነት አስፈላጊ ነው ፥ ተገቢም ነው ይሉ ነበር ። ያም ሲመኩበት ነው ።

ሐዋርያው ጳውሎስ ግን የዝሙት ኃጢአታቸውን አንሥቶባቸው ፥ መመካታችሁ መልካም አይደ ለም . . . አትሳቱ ፥ አመንዝሮች የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርሱም ብሎ ይገሥጻቸዋል ። ፩ ቆሮ. ፭ ፥ ፩—፮ ፤ ፮ ፥ ፱—፲ ። ፪ ጢሞ. ፫ ፥ ፩—፯።

፮. በርኵሰት ሥራ ሥጋዊ ምኞታቸውን ለማርካት ከሚፈልጉት በመለየት ሌሎች ሥጋ መጥፎ ነው ፥ ከመንፈሳዊነት የተለየ ነው ፤ ስለዚህ የሥጋን ፈቃድ መፈጸም የለብንም በማለት በልዩ ልዩ መንገድ ሰውነታቸውን ይገቱና ያጐሳቍሉ ነበር ። በዚህም አስተሳሰብ እየተመሩ የጋብቻን አንድነት እን ኳን እስከ መከልከል ደርሰዋል ። ሰው ንጽሕናውን እንዲጠብቅ ባያገባ ይሻላል ፥ ምናልባት ደግሞ አግብቶ እንደሆነ ከሚስቱ ጋር ባይገናኝ ይሻ ላል እያሉ ያስተምሩ ነበር ። የወንድና የሴት

የሥጋ ግንኙነት ርኩስ ነገር ነው ማለታቸው ነው ። ፩ ጢሞ. ፮ ፥ ፫ ።

እንደዚህ ያለ ፥ እግዚአብሔር የሠራውን የቅዱስ ጋብቻን አንድነት የሚያስንቅ ትምህርት በጣም የተሳሳተ መሆኑ ግልጽ ነው ። ሐዋርያው ጳውሎስ የጋብቻ አንድነት የእግዚአብሔር ፈቃድ መሆኑን በግልጽ አስተምሮአል ። ፩ ቆሮ. ፯ ፥ ፩—፭ ።

እግዚአብሔር በመጀመሪያ ሰውን ወንድና ሴት አድርጎ ሲፈጥራቸው የጋብቻን አንድነት እንደ ቀደሰውና እንደ ባረከው እነዚያ ሰዎች ረስተው ነበር ። ዘፍጥ. ፩ ፥ ፳፯—፳፰ ።

፯. የምንኖርበት ዓለም ክፉ ነው ፤ እግዚአብሔር ግን ፍጹም ቸር የሆነ አምላክ ነው ፤ ስለዚህ ክፋት የሞላበትን ዓለም የፈጠረው ፍጹም የሆነው አምላክ ሊሆን አይችልም ፤ ዓለም የተፈጠረው ክፉ በሆነ ኃይል ነው ፥ ክፋትም የበዛበት በዚህ ምክንያት ነው ይሉ ነበር ። አሪት ዘፍጥረትን ምዕራፍ አንድ ብናነብ ግን እንደዚህ ያለ ትምህርት ከእውነት የራቀ መሆኑ ይታየናል ። ሰማይና ምድርን የፈጠረ የሁሉም ነገር መጀመሪያ የሆነ ፍጹም ቸርነትና ጥበብ ያለው እግዚአብሔር ነው ። ሁሉንም እጅግ መልካም ሆኖ አገኘው ። ዘፍጥ. ፩ ፥ ፴፩ ። ዓለምን ያበላሸው በኃጢአት የወደቀው ሰው ነው እንጂ ፈጣሪ አይደለም ።

እንግዲህ ከፍ ብሎ የሚታየውን የሐሰትን ትምህርት ሁሉ እያስተማሩ ሲኖሩ ፥ እውቀት አለን እያሉ ይመኩ ነበር ። ሐዋርያው ጳውሎስ በ፪ ጢሞ. ፮ ፥ ፲፮ የጻፈባቸው ቃል እውነተኛ ነው ። ይህ እውቀት የእውነት ሳይሆን የውሸት እውቀት ነው ብሎአል ። ከንቱ መለፍለፍና ክርክር ያለበት ነው ። ስለዚህ ክርስቲያን ይህንን ከመሰለ ሁሉ መራቅ አለበት ።

ለክርስቲያን እውነተኛ ጥበብና የእውቀት ምንጭ መዝገብም ክርስቶስ ነው ። ቈላ. ፪ ፥ ፫ ። የግኖሲስ ተከታዮች እንደሚሉት አይደለም ።